

Sors és mítosz öllekezései

Beszélgetés Keresztes Dóra képzőművésszel

– Mikortól készültél tudatosan a képzőművészeti, azon belül is a grafikus pályára, szakmai tanulmányaid hogyan alakultak?

– Gyerekkoromban a rajzolás volt a legkedvesebb időtöltésem. Ilyenkor megszűnt körülöttem minden, és mintha egy tündérvilágba csöppentem volna. Szerettem olvasni is. A mesék folytatódtak a képzeletemben, vagy kiteljesedtek egy-egy kis rajzban, festményben. A Képző- és Iparművészeti Gimnáziumban ezért a kedvteléseimért már osztályzatot is kaptam. Grafika-játéktervező-animációs szakra jártam, majd az Iparművészeti Főiskolán typo-grafika, könyvtervező szakon diplomáztam. Talán azért is választottam ezt a szakot, hogy közel maradhassak az irodalomhoz, a könyvekhez.

– Mestereid Kass János, Haiman György, Gyulai Líviusz és Szabados Árpád voltak. Az Iparművészeti Főiskolán (ma Moholy-Nagy Művészeti Egyetem) tanulhattál mindegyiküktől, vagy voltak, akiket később, munkáid kapcsán ismertél meg?

– A mesterek között még meg kell említenem Jankovics Marcell nevét. A gimnáziumban ő tanította nekünk a rajzfilmkészítés minden fortélyát.

Szabados Árpád szintén ebben az időszakban volt tanárom a Derkovits rajzsakkörben. Legendás híre volt az Árpád vezette szabadiskolának. Itt a szorgos munka mellett mindig volt idő baráti beszélgetésekre, közös kirándulásokra. Biztos vagyok benne, hogy ez a szeretetteljes légkör is hozzájárult

ahhoz, hogy a képzőművészeti pályát válasszam hivatásomnak.

A főiskolán Haiman Györgytől alázatos, precíz nyomdászmeisteriséget lehetett tanulni. A főiskola tannyomdájában ceruzavázlatainkból „igazi” plakátok, könyvek készültek.

Kass Jánostól a mesterségbeli tudáson túl szabad szellemet, inspiráló erőt kaptam. Az első pillanattól kezdve kollégaként tekintett ránk. Megelőlegezett bizalma rejtett képességeinket is előhívta, és erősítette hivatástudatunkat. Nemcsak a grafikus szakmára, a grafikai technikákra tanított minket, hanem megtestesítette magát a grafikus attitűdöt is: nyitottság, érzékenység a külvilág felé, de nyitottság befelé is, a lélek rezdüléseinek megmutatására. Korrektúrái során gyakran figyelmeztetett rá, hogy intuitív képességeinket párosítani kell egy precíz, szinte mérnöki tudással.

Gyulai Líviusszal a diploma kiállításomon találkoztam először. Buda Ferenc *Varázsének* című műfordításához készítettem linómetszeteket. Felfigyelhetett rá, mert néhány hét múlva kaptam egy megbízást a Magvető Kiadótól, Nagy Olga *Parasztdeameron* című könyvének illusztrálására. Ekkor derült ki, hogy Líviusz átadta ezt a munkát az én javamra. Egy pályakezdőnek ez egyenlő volt a csodával. Még nagyobb csoda volt, hogy a Legszebb könyv díját is elnyertem abban az évben ezzel a munkával.

– Hogyan indult az önálló alkotótevékenységed: rögtön rátalált

tál az utadra, vagy útkereséssel kezdődött?

– Az első komolyabb siker akarva-akaratlan meghatározóvá válik. Ez nálam sem történt másként. De az az út, amelyen elindultam, a mai napig úgy érzem, nekem lett kikövezeve.

– Erős, határozott a képi világod, színes képeid vidámságot, életerőt, életismeretet sugároznak. Az emberben olyan érzést keltenek, hogy általuk átléphet egy másik dimenzióba, a mesék, mondák világába, ősiséget, tudást, bölcsességet hordoznak. Adottság, szellemi képesség eredménye ez, de kibontakoztatásához a tudatos törekvésre is szükség volt. Honnan, miből merítesz, merítettél a legtöbbet?

– Mindig is fontosnak, szívemhez közel állónak tartottam, hogy a magyar népművészet motívumait áttemeljem, vagy inkább átírom a munkáimba. A népművészet mellett szeretek elmélyedni az ősi, a „primitív” kultúrák világában is. Számomra az ősi eredet: a mítoszok, mesék csodás üzeneteket közvetítenek. Időn túliak, és mégis időtállóak.

Először még gimnazista koromban jártam Erdélyben, akkor még nem sejtettem, hogy későbbi munkáimat, képi világomat mennyire meghatározza majd ez az önfeléd, rácsodálkozó, kincseket rejtő utazás. Elvárásoltak a kazettás

mennyezetű templomok. Az „égre” tekintve különleges világ tárult elém: a világ keletkezését, a bolygómozgásokat, a paradicsomot, az örök reményt festették a mennyezetre, naivan, gyakran merész képi ötletekkel. A bibliai események szinte népmesei környezetben, népmesei alakokkal jelennek meg. Az emberek virágszálként hajladoznak, kehelyként nyílik a szájuk, és tulipán lábakon állnak. De néha kéz és láb helyett halfarokkal és madárszárnyakkal csapkodnak. 1999-ben megadatott, hogy Budakeszin, a „Határainkon Túl Élő Magyarok Emléktemploma” díszítőmotívumait hasonló szelvényekben készíthessem el.

– *A magyar népművészet mellett a gyermekrajzok világa is jelen van munkáidban, mindezt klasszikus tudással ötvözd. Rusztikusság és cizelláltság párosul, vagy váltja egymást, de olykor egy népművészeti technikát a gyermekrajzok egyedi világával elegyítesz, mint a hímzett műveid esetében. Ezek különösen tetszenek, mesélj róluk?*

– „Csodás lények” – ezt a címet adtam ezeknek a hímzett textileknek. Apokrif formában, de folytatják a kazettás mennyezetek motívumvilágát (*Jónás, Sellő*). Akkor készültek, amikor a gyerekeim kicsik voltak. A játszótéren fél szemem rajtuk volt, ölemben a varrni, hímezni való, így készültek ezek a hímzett lapok. Később néhány gyerekkönyv illusztrációit is textil képekkel oldottam meg: Márkus István *Hómari*, illetve Kiss Benedek *Zene-bona* című könyvét.

– *Számos könyvillusztráció, animációs film szerzője vagy, de a kö-*

több műfajokban is szívesen alkotsz, mint a bélyeg-, plakáttervezés, és olyan mozgalmasabb feladatokat is szívesen vállalsz, mint a díszlettervezés. Melyek voltak az emlékezetesebb feladataid, kihívásaid?

– Nagyon sok szép könyvillusztrációs feladatot kaptam az évek során. Néhány fontos nevet említve, Móricz Zsigmond, Weöres Sándor, Kormos István, Nemes Nagy Ágnes, Kányádi Sándor, Nagy Gáspár, Kiss Anna, Buda Ferenc és François Villon műveihez rajzoltam illusztrációkat. Készítettem linómetszeteket népmesékhez és bibliai zsolnárpáfrázisokhoz.

Kormos István *Vackorja* egy kis fejtörést okozott, mivel sok kiadást élt meg Reich Károly búbajos, utánozhatatlan rajzaival. Félttem, hogy nem tudok olyan kedves Vackorfigurát kitalálni, mint ő. Minden egyes lapnál igen izgultam, szinte remegett a kezem egy-egy ecsetvonásnál. Aztán, amikor megjelent a könyv, IBBY-díjat kapott.

A legösszetettebb feladatom azonban 2003-ban, a Nemzeti Színházban bemutatott *Holdbeli csónakos* című Weöres Sándor-szindarab volt. Látványtervezőként a díszletek, a bábok és az animációs betétek elkészítésével és a műsor plakátjának megtervezésével lettem megbízva. Kihívás volt számomra az is – mivel szeretek elvonulni, és csendben, egyedül dolgozni –, hogy sok emberrel: két rendezővel, bábtervezőkkel, díszletmunkásokkal, rajzfilmekkel szinte egyszerre kellett dolgoznom, és betartanom, illetve betartatni velük a szűkös határidőt.

– *Munkáid rendszeresen szerepelnek csoportos és egyéni kiállít-*

ásokon is. Számos díjat, elismerést méltán elnyertél már (legutóbbiak: Magyar Művészeti Akadémia Mileneumi Pályázatának aranyérme, 2000; Ferenczy Noémi-díj, 2003; Év illusztrátora, Magyar IBBY-díj, 2003; Balázs Béla-díj, 2005; a XVII. Országos Tervezőgrafikai Biennálé díja, 2010). A díjak megerősítik az embert a munkájában, fontos szakmai visszajelzések. Melyik a legkedvesebb számodra, vagy melyik ért a legnagyobb meglepetésként?

– Minden elismerés és díj kedves számomra, de a legnagyobb öröm az, ha egy munkát tehetségem szerint, megelégedésemre be tudok fejezni. Leginkább az animációs filmjeim elkészülésekor érzek így. Bár én csak 4-5 perces filmeket csinállok, de ezekhez is több mint egy év kell. Nem is készítettem olyan sok filmet, éppen ezért a Balázs Béla-díj elnyerése meglepetésként hatott.

– *Min dolgozol most, milyen terveid vannak a közeli és távolabbi jövőre?*

– Nemrég fejeztem be *Világnak virága, virágnak világa* című animációs filmemet, amelyet Erdélyi Zsuzsanna emlékének ajánlottam.

Kiss Ferencsel, filmjeim zeneszerzőjével ismét egy zenés mesekönyvet készítünk: a *Papó zenedéje* után *Mamó kiskertje* címmel.

A napokban kaptam meg Kiss Annától *Gyöngy világot* című összegyűjtött írásait kicsiknek, nagyoknak. Alig várom, hogy elmerülhessek ebben a sodró erejű, mágikus természetű világban, és rajzaimmal a díszítő jellegén túl a versek, írások varázserejét fokozhassam.

Oláh Katalin Kinga